

BALIKESİR ÜNİVERSİTESİ
GÖNEN MESLEK YÜKSEKOKULU

BİRİNCİ
ULUSAL KAPLICA TURİZMİ
SEMPOZYUMU

-EK-

III. OTURUM
KAPLICA TURİZMİ İŞLETMECİLİĞİNİN SORUNLARI

05-06 MAYIS 2001

GÖNEN

III. OTURUM
15.30 KAPLICA TURİZMİ
İŞLETMECİLİĞİNİN SORUNLARI

Başkan: Prof. Dr. Saime ORAL

*Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi ve İdari
Bilimler Fakültesi Dekan Yard.*

Yrd.Doç.Dr. İsmail AYDEMİR

“Kaplıca Turizmi İşletmelerinde Maliyet
Yönetimi Sisteminin Uygulanabilirliğinin
İncelenmesi”

Yrd.Doç.Dr. Tamer BOLAT

Yrd.Doç.Dr. Oya Seymen AYTEMİZ

Öğr.Gör. Oya İnci BOLAT

“Termal Turizm İşletmelerinde İşgören
Sağlığı ve İşgüvenliği Sorunları ve Çözüm
Yolları: Bir Uygulama”

Yrd.Doç.Dr. Burhan AYDEMİR

“Turizm Sektöründe Hazine Teşvikleri”

Gürol DEMİR

“Kaplıca Turizmi İşletmecilik Sorunları ”

17.00 Oturumların Bitimi

17.30 Gönen MYO Folklor Ekibi

19.30-22.00 Akşam Yemeği

22.30 Gönen MYO Tiyatro Grubu

06 Mayıs 2001 (Pazar)

08.00-9.30

Kahvaltı

10.00

Çevre Gezisi Hareket
(Yıldız Otel Önü)

- Serpin Manyas Kaplıca Evleri
Ziyareti
- Manyas Ünal Çiftliği Ziyareti
(Yerel Süt Ürünleri Alışverişi)
- Göl Restaurant Öğle yemeği
- Manyas Kuş Cenneti
- Erdek

17.00 Otele Dönüş ve Program Sonu

TERMAL TURİZM İŞLETMELERİNDE İŞGÖREN SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ SORUNLARI VE ÇÖZÜM YOLLARI: BİR UYGULAMA

(*)Yard.Doç.Dr.Tamer BOLAT

Yard.Doç.Dr.Oya Aytemiz SEYMEN

Öğr.Gör. Oya İnci BOLAT

GİRİŞ

Yoğun rekabet koşullarının getirdiği zorlamalar, müşteri beklentilerindeki değişiklikler, yasal mevzuatın yüklediği sorumluluklar ve uluslar arası hizmet kalitesi standartlarının etkileri işletmeleri sağlık ve güvenlik konularında daha sistemli hareket etmeye ve proaktif önlemler almaya itmektedir. Özellikle sağlık ve güvenliğin, konaklama, yeme-içme ve eğlence kadar öncelikli bir fonksiyon olduğu Termal Turizm İşletmelerinde konunun önemi daha da büyüktür.

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki Termal Turizm İşletmelerinde işgören sağlığı ve iş güvenliği konusunda yapılan çalışmaların etkinliğini ve yeterliliğini irdelemek; karşılaştıkları temel sorunları ortaya koymak ve bunlara çözümler geliştirmektir.

1.Termal Turizmin ve Termal Turizm İşletmeciliğinin Kavramsal Analizi

1.1.Termal Turizm ve Termal Turizm İşletmelerinin Tanımı

Yer kürenin iç kesimlerine sızarak, oradan tekrar basınç, hararet ve madeni zenginlik kazandıktan sonra, jeolojik çatılardan yeryüzüne çıkan su ve buhar karışımı; günümüzde jeotermal elektrik üretiminden seracılığa, bor, kükürt ve bunun gibi madenlerin elde edilmesinden, turistik otellerin ve şehirlerin ısıtılmasına kadar çok geniş bir alanda kullanılmaktadır. Ancak ılıca, kaynarca, kaphca, içme, maden suyu ve bu gibi benzer isimlerle de anılan bu termal kaynak sularının en eski kullanım şekli sağlık ve tedavi amaçlı olanı, yani termalizmdir (Çavuş, 1994, s.50).

Sağlık turizminin önemli alt dallarından biri olan termalizm, insanların bozulan sağlıklarını tedavi etmek, sağlıklı olanların sağlıklarını ve bu yolla yaşam sürelerini uzatmak istemeleri sonucu, termal suların önemini kavramaları ve termal merkezlerde kurulu işletmelere gümeye başlamalarıyla ortaya çıkmıştır (AKYÜZ, 1999, s.22).

(*) Balıkesir Üniversitesi Öğretim Elemanları.

Bu açıklamalardan hareketle termalizm, "bilimsel ve tıbbi açıdan terapötik özelliklere sahip madeni su kaynaklarının, hiçbir katkı ve değişikliğe uğratılmaksızın, eğitilmiş personel gözetiminde ve özel tesislerde yapılan kürlerle, çeşitli hastalıkların tedavisi amacıyla yararlanılmasına yönelik faaliyetlerin tümüdür" şeklinde tanımlanabilir (Aydın, 1990, s.163).

İnsanların sağlık amacıyla termal sularından yararlanma isteği ve bu amaçla seyahat etmeleri, eski çağlardan günümüze termalizmin turizmde ağırlık kazanmasına neden olmuştur. Bununla beraber bu ihtiyaçları karşılayacak tesisler de termal kaynakların bulunduğu bölgelerde gelişmeye başlamıştır. Günümüzde termal turizm işletmeleri çağın gereklerine uygun, modern, tedavi, konaklama ve diğer turistik olanakları sunmaktadır.

Kaplıca, ılıca, kaynarca veya içme gibi isimler alan sıcak veya soğuk madensel suların yakınında veya sağlığa uygun iklim koşulları ile tedavi olanaklarının bulunduğu yerlerde kurulan konaklama tesisleri genel olarak "sağlık turizmi tesisleri" olarak tanımlanabilir (Barutçugil, 1989, s.54). Termal turizm işletmeleri bu tanım kapsamında yer almakla birlikte, kendine has ayırtıcı özelliklere sahiptir. Bu farklılığın en önemli nedeni de "termal" in kavramsal tanımından kaynaklanmaktadır. Bu konuya ilişkin terminoloji incelendiğinde, "Therm" kelimesinin Latince'de "sıcak" anlamına gelen "termos" (thermos) kelimesinden türetildiği görülmektedir. Ayrıca doğal sıcak sular için "termal" (thermal), suların sıcaklık özelliğini belirtmek için "termic" (thermique) ve doğal sıcak su kaynaklarının incelenmesi ve sağlık amacıyla kullanılmak üzere düzenlenmesi için ise "termalizm" (thermalism) kelimesi kullanılmaktadır (Selvi, 1996, s.14). Dolayısıyla termal suyun, özelliğini belirtecek şekilde tanımlanması gerekir. Uluslararası Termalizm ve Klimatizm Federasyonu'na (FITEC) göre, sıcaklığı 20°C üzerinde bulunan sıcak maden suyu "termal" olarak kabul edilir. Bazı ülkelerde sıcak maden suyu tanımı için 30°C sıcaklığı eşit değer kabul edilebilmektedir. Maden suyu ise, bir litresinde en az 1 gr. eriyik halde mineral veya karbondioksit gazı bulunan sulardır (Gökırmak, 1997, s.37).

Yukarıdaki tanımların ışığında, termal turizm işletmeleri, tanımlanmış olan özelliklere sahip maden sularının (termal) doğrudan bulunduğu yerde ya da yakınında kurulan, çok amaçlı sağlık ve tedavi ünitelerine, bununla ilgili uzman

personeler ve gerekli ekipman ve donanıma sahip olan; öte yandan statüsüne göre bir konaklama işletmesinin taşıması gereken diğer özellikleri de (yiyecek-içecek, konaklama, eğlence vb.) bünyesinde bulunduran işletmelerdir.

1.2. Termal Turizm İşletmelerinin Özellikleri

Termal Turizm İşletmeleri (TTİ), gerek genel anlamda konaklama işletmelerle, gerekse sağlık turizmi kapsamına giren işletmelerle bazı ortak özelliklere sahip olmakla birlikte, kendine has ayırdedici niteliklere de sahiptir. Bu kapsamda TTİ'nin özellikleri şu şekilde sıralanabilir:

*TTİ'nin termal kaynak üzerine ya da yakınında kurulmuş olması ve çok çeşitli kürlerin sunulduğu bir kür merkezinin bulunması gerekir (Çevirgen, s.40)

*TTİ'nin temel amacı, insanların, termal sular aracılığıyla, tedavi edilmesini, sağlıklarının korunmasını ve dinlenmelerini sağlamaktır. Bu nedenle, termal kürler, bunları destekleyici özellikte elektrikli ve mekanik araçlarla masaj gibi sağlık hizmetleri TTİ'nin öncelikli faaliyetleri arasındadır (Kozak ve diğerleri, 2000, s.52).

*TTİ'nin temel fonksiyonu sağlık (tedavi) olduğundan, yılın her mevsiminde müşteri çekebilme özelliğine sahiptirler. Bu özellikte TTİ'ye diğer konaklama işletmelerine oranla üstünlük sağlar ve turizmin çeşitlendirilmesi açısından ülke ekonomisine makro katkıları önem taşır.

*TTİ, termal su tedavisinin gerektirdiği bilgi ve deneyime sahip tıp personeli ile konaklama işletmeciliği alanında sanitasyon ve hijyen kurallarını uygulayabilecek kalifiye elemanlara sahip olmalıdır (Aktaş, 1989, s.32).

*TTİ'nin müşteri profili farklı özellikler taşımaktadır. Genellikle fiziksel sorunları nedeniyle (ronatizmal hastalıklar gibi) şifa bulmak ve tedavi olmak amacıyla gelen hastalar ve yakınları ile termal suyun rahatlatıcı ve sağlığı koruyucu niteliğinden yararlanmak isteyenler bu profil içinde büyük bir orana sahiptir. Öte yandan tatil, rekreasyon ve diğer amaçlarla gelen müşteriler de bulunmaktadır.

*TTİ'nin, turizmdeki gelişmeler yanında, tıp alanında ortaya çıkan gelişmelere paralel olarak termal tedavi teknikleri ve teknolojilerindeki yenilikleri ve değişimleri de yakından takip etmeleri gerekmektedir (Çevirgen, 1996, s.41).

*Bu işletmelerin kuruluş yerinin belirlenmesinde termal kaynaklara yakın olunması yanında, diğer dış çevre faktörlerinin de dikkate alınması son derece önemlidir. Bunun anlamı seçilen yerin, termal tedavi ve dinlenme fonksiyonunu

destekleyici özelliklerde taşınması gerektiğidir. Örneğin hava ve gürültü kirliliğinden uzak ve doğal güzelliklere sahip yerler daha çok tercih edilmektedir. Bu imkanların sağlanamaması durumunda ise, işletmeler kendi tesislerini bu ihtiyaçları karşılayacak şekilde yapılandırmaktadırlar (Bahçe düzenlemeleri, ağaçlandırma, yürüyüş parkurları, ses yalıtımı gibi).

*TTI kâr amacıyla çalışan işletmeler olabileceği gibi, mahalli idareler, devlet, çeşitli sağlık kuruluşları veya sosyal güvenlik kuruluşları tarafından sosyal amaçla da kurulabilir (Aktaş, 1989, s.31-32).

1.3.Termal Turizm İşletmelerinde Sunulan Hizmetler ve Örgütsel Yapı

1.3.1.Termal Turizm İşletmelerinde Sunulan Başlıca Hizmetler

TTI'nin müşterilerine sundukları hizmetler aşağıdaki ana başlıklarda incelenebilir.

A)Turistik Amaçlı Temel Hizmetler:

Konaklama işletmelerinin aşağıda sıralanan ve "temel hizmetler" başlığını oluşturan faaliyetleri TTI için de geçerlidir. Bunlar:

a)Konaklama Hizmetleri: TTI'de temel işlevlerinden biri, müşterilere konaklama imkanları sağlamaktır. Bu kapsamda, önbüro hizmetleri, kat hizmetleri ve üniformalı hizmetler konaklama hizmetlerinin içeriğini oluşturur.

b)Yiyecek-İçecek Hizmetleri: TTI'de konaklayanların ya da diğer hizmetlerden faydalanan veya ziyaretçi olarak gelen kişilerin yiyecek-içecek ihtiyaçlarının karşılanması gerekmektedir. Yiyecek-içeceklerin hazırlanması ve servisi bu kapsamda ele alınabilir.

c)Diğer Hizmetler: TTI'lerde bu hizmetler, geniş bir yelpazeye sahip olup, bunlara şunlar örnek olarak verilebilir: Eğlence hizmetleri, çamaşırhane hizmetleri, alışveriş hizmetleri, güvenlik hizmetleri gibi.

- B)Sağlık ve Tedavi Hizmetleri:

Sağlığı koruma, hastalıklardan korunma, hastalık sonrası sağlığı yeniden kazanma veya kuşku duyulan hastalıkların ortaya çıkmasını önlemek amacıyla sunulan termal tedavi hizmetleri bu başlıkta incelenebilir. Ayrıca kişileri fiziksel ve ruhsal yorgunluklardan arındırmaya yönelik (sportif etkinlikler, masaj, cilt bakımı, terapi gibi) hizmetler de bu kapsamda yer almaktadır.

1.3.2.TTİ'lerin Örgütsel Yapısı

TTİ, sağlık hizmetleri yanında, çağdaş konaklama, yiyecek-içecek ve rekreasyon olanaklarını da sunan işletmelerdir. Dolayısıyla, çok farklı yapıdaki turist ve küristlerin(*) tüm ihtiyaçlarına cevap verebilecek tarzda çok amaçlı projeler doğrultusunda yapılandırılmalıdır. Bu nedenle diğer turizm işletmelerinden farklı bir işleyişe, donanıma ve istihdam ve örgüt yapısına sahiptirler (Akyüz, 1999, s.66-67).

TTİ'nin örgüt yapıları incelendiğinde genellikle aşağıdaki bölümlerden oluştuğu görülebilir:

*Önbüro Birimi (Resepsiyon, rezervasyon, santral, ön kasa ve üniformalı hizmetler alt birimleri)

*Kat Hizmetleri Birimi: (Odalar, genel alanlar ve çamaşırhane alt birimleri)

*Yiyecek-içecek Hizmetleri Birimi (Mutfak, servis, barlar, banket alt birimleri)

*Teknik Hizmetler Birimi (Bakım-Onarım, sıhhi tesisat ve ısıtma, aydınlatma gibi alt birimler)

*Muhasebe ve Finansman Birimi (Finansal muhasebe, maliyet muhasebesi, satın alma gibi alt birimler)

*İnsan Kaynakları Birimi

*Pazarlama ve Satış Birimi

*Güvenlik Hizmetleri Birimi

*Rekreasyon-Animasyon Hizmetleri Birimi

Yukarıda sıralanan ana birimlere ilave olarak TTİ'de aşağıda belirtilen sağlık ve tedavi amaçlı birimlerde bulunmaktadır. Bu birimlerin mevcudiyeti, sınıflaması ve isimleri işletmeden işletmeye değişiklik gösterebilir: (Çevirgen, 1996, s.43-44)

1.Fizik Tedavi Üniteleri

a)Mekanoterapi Üniteleri

-Jimnastik salonu

-Aletli jimnastik araçları (bisikletler,sabit kürek makinaları)

-Aletli vücut geliştirme merkezi

b)Elektro-Fizik Tedavi (Elektroterapi)Üniteleri:

-Alçak,orta,yüksek frekanslı,elektrik akım cihazları v.b.

(*) Kürist= Termal alanlarda konaklayarak termal tedavi merkezinden sürekli olarak, tedavi ya da sağlığı koruma amacıyla faydalanan kişilerdir (Selvi, 1996, s.15).

2.Balneoterapi Üniteleri

- Genel yüzme havuzu (banyo+ hareketli havuz)
- Ekipmanlı tedavi havuzu
- Özel tedavi banyoları (havuzlu,küvetli)
- Genel banyo havuzları
- Buhar.gaz .ozon banyoları
- İnhalasyon (Solunum yolu ile kür)
- İçme kürleri
- Sauna.Türk hamamı
- Duşla masaj
- Sualtı masajı
- Çamur banyosu

3.Diğer Hizmetler

- Cilt bakımı ve güzellik üniteleri
- Yosun ve bitkilerle maske uygulamaları
- Epilasyon
- Aromaterapi
- Zayıflama ve diyet programları
- Akupunktur ve bioenerji üniteleri
- Masaj ünitelerindeki değişik masaj şekilleri
- Klimaterapi (İklim tedavisi)
- Helioterapi (Güneş tedavisi)
- Röntgen.idrar.kan.EKG laboratuvar üniteleri
- Psikoterapi ve rehabilitasyon ünitesi
- Hidroterapi (Tatlı su tedavisi)

2.TERMAL TURİZM İŞLETMELERİNDE İŞGÖREN SAĞLIĞI VE İŞ GÜVENLİĞİ

2.1 Genel Olarak İşletmelerde İşgören Sağlığı ve İş Güvenliği Kavramları

İşletmelerde işgören sağlığı,iş ortamında mevcut ve olası sağlığı etkileyen risk faktörleri karşısında,çalışanların sağlığının korunmasıyla sınırlı bir anlam ve içeriğe sahiptir.(Arıcı.1999.s.50)

İşgören sağlığı kavramı, "meslek hekimliği" ve "mesleki hijyen" olmak üzere iki alt başlıkta incelenebilir. Meslek hekimliği, iş ortamındaki hastalık risklerinin teşhisi ve önlenmesi, önleyici faaliyetlerin getirdiği rahatsızlıklar ve stres yaratan unsurları ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalarını içine alan bir tür "uzman koruyucu hekimlik" branşıdır (Armstrong, 1996, s.805). Mesleki hijyen ise, çalışanların sağlığının fizyolojik ve psikolojik açılarından korunması için tüm faaliyetlerin ve işletme alanlarının mikroplardan, virüs ve bakterilerden arındırılmasına yönelik temizlik, bakım ve dezenfeksiyonu kapsayan bir kavramdır (Seymen, 2001, s.16). Bu kavram içerisine aynı zamanda, hijyene konu olan risk faktörlerinin belirlenmesi, ölçümü ve kontrol altına alınması da girer.

Diğer yandan işgören sağlığı kavramı içerisinde ele alınması gereken bir diğer kavram ise "Meslek Hastalığı"dır. 506 sayılı Sosyal Sigortalar Kanununun 11.Maddesine göre meslek hastalığı, "sigortalının çalıştırıldığı işin niteliğine göre tekrarlanan bir sebeple veya işin yürütülmesi şartları yüzünden uğradığı geçici veya sürekli hastalık, sakatlık veya ruhi arıza halleridir." Yine meslek hastalıkları, Sosyal Sigortalar Sağlık İşlemleri Tüzüğü'nde beş ana grupta toplanmıştır. Bunlar:

- a)Kimyasal maddelerden kaynaklananlar
- b)Mesleki deri hastalıkları
- c)Pnömonkozlar ve diğer mesleki solunum sistemi hastalıkları
- d)Mesleki bulaşıcı hastalıklar
- e)Fiziki etkenlerle olan meslek hastalıkları

Belirtilenler dışındaki bir hastalığın meslek hastalığı sayılıp sayılmadığı konusundaki uyuşmazlıkların çözümü Sosyal Sigortalar Yüksek Sağlık Kurulu'nun kararına bırakılmıştır (Yüksel, 1998, s.213).

İşte kullanılan bütün araç, gereç ve malzemelerin neden olabileceği iş kazaları ve yaralanmalardan kaynaklanan risklerin ortaya konulması ve bunlara karşı alınan koruma tedbirleri iş güvenliği kavramını oluşturur. Bu anlamda, işyeri kuruluş yeri seçimi, fiziksel planlama, işletme inşaatı, araç-gereç ve ekipmanın yerleşimi, işleyişi ve kullanım talimatları bu kavram içinde ele alınabilir (Arıcı, 1999, s.50).

Tanımda yer alan iş kazası kavramını da ayrıca açıklamak yararlı olacaktır. 506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu'nun 11.maddesine göre iş kazası, aşağıdaki hâl ve durumlardan birinde meydana gelen ve sigortalıyı hemen veya sonradan bedence veya ruha arızaya uğratan olaydır: (506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu)

- a) Sigortalının işyerinde bulunduğu sırada,
- b) İşveren tarafından yürütülmekte olan iş dolayısıyla,
- c) Sigortalının işveren tarafından görev ile başka bir yere gönderilmesi yüzünden asıl işini yapmaksızın geçen zamanlarda,
- d) Emzikli kadın sigortalının çocuğuna süt vermek için ayrılan zamanlarda,
- e) Sigortalıların, işverence sağlanan bir taşıtla işin yapıldığı yere toplu olarak götürülüp getirildiği sırada.

Yukarıdaki tanımlardan da görüldüğü gibi, "İşgören Sağlığı" işgörenlerin fiziksel, zihinsel ve duygusal yönden karşılaşabilecekleri sağlık riskleri ile ilgilenirken; "iş güvenliği" daha çok kaza ve yaralanmaları kapsayan fiziksel ve teknik özellikli risklerle ilgilenir.

İşletmelerde işgören sağlığı ve iş güvenliği çalışmalarını bir arada ve yönetsel bir bakış açısıyla ele almak da mümkündür. Bu kapsamda, İşgören Sağlığı ve İş Güvenliği (İSİG) Yönetimini de kavramsal boyutta ele almak yararlı olacaktır. İSİG Yönetimi ile ilgili pek çok tanım vermek mümkündür. Bunlardan bazıları aşağıda görülmektedir.

*Dünya Sağlık Örgütü (WTO) ve Uluslar arası Çalışma Örgütü (ILO) ilkelerine göre İSİG Yönetimi, "tüm çalışanların fiziksel, zihinsel ve duygusal sağlık ve refahlarının en üst düzeye yükseltilmesi ve bu durumun korunması; işyeri koşullarının, çevresinin ve üretilen mal ve hizmetlerin yarattığı sağlığa ve güvenliğe aykırı sonuçların ortadan kaldırılması; çalışanları yaralanmalara ve kazalara maruz bırakabilecek risk faktörlerinin önlenmesi ve çalışanların bedensel ve ruhsal özelliklerine uygun işlere yerleştirilmesi yoluyla huzurlu ve güvenilir bir çalışma ortamının yaratılması"dır (Bingöl, 1999, s.423).

*Bir başka tanıma göre İSİG Yönetimi, çalışanların, çalışma hayatları ya da işletme ile olan ilişkileri açısından, işletmenin ürettiği mal ve hizmetlerden doğrudan ya da dolaylı yollardan etkilenebilecek diğer insanları da kapsayacak şekilde, risk yaratacak unsurlara karşı korunmalarına yönelik plan ve programlar geliştirmek,

gerekli örgütlenmeyi sağlamak, plan ve programları uygulamak, koordinasyonu sağlamak ve denetim yapmaktır (Armstrong, 1996, s.805).

2.2. Termal Turizm İşletmelerinde İşgören Sağlığı ve İş Güvenliğinin Önemi

TTİ'de İSİG sorunları yönetsel bir boyutta ele alınıp, etkin şekilde uygulandığında, maddi ve beşeri boyutlarda hem işletmelerin kendisine hem çalışanlara ve makro boyutta topluma önemli katkılar sağlayacaktır. Aynı zamanda tüm işletmeler için geçerli olan bu katkılar, aşağıdaki şekilde özetlenebilir: (Gerek, 1996, s.10)

*Çalışanların sağlığını bütün faaliyet alanlarında ruhsal ve tıbbi açıdan en üst düzeye çıkarılmasına yardımcı olur.

*Çalışanların sağlığının, çalışma koşulları nedeniyle bozulması önlenmiş olur.

*Çalışanların, işin gerekleri içinde yer alan sağlık ve güvenlik koşullarına uyumlaşmasını sağlar.

*İşyeri ortamındaki sağlığa zararlı etkenleri hijyeni sağlayıcı ve diğer koruyucu önlemlerle ortadan kaldırır.

*Ortaya çıkan sağlığa zararlı durumları, meslek hastalıklarının tespit ve tedavi edilmesini sağlar.

*Uğradıkları iş kazaları veya meslek hastalıkları sonucunda zarar görenlerin tekrar çalışabilmelerine olanak sağlar.

*Uğranılan zararların nedenlerini ve derecelerini objektif ve bilimsel yollarla değerlendirir.

Gerek'in belirttiği bu katkılara aşağıdakilerde eklenebilir:

*İşgören motivasyonunun ve verimliliğinin artırılması.

*İSİG ile ilgili ulusal ve uluslar arası mevzuatlara ve standartlara uyum sağlanması.

*Çalışanlar dışında, müşteriler, tedarikçiler, ziyaretçiler ve ilgili diğer tarafların sağlık ve güvenliğinin sağlanması.

*Kamuoyunda olumlu bir işletme imajının oluşturulması.

*Ticari birlikler, sendikalar, müşteriler ve diğer baskı gruplarının İSİG konusundaki baskılarının giderilmesi.

Bu noktada, TTI'ye özgü yapısal ve amaçsal niteliklerin de İSİG konusunda daha duyarlı davranmayı gerekli kıldığı belirtilmelidir. Özellikle, temizlik, hijyen, sanitasyon ve dezenfeksiyon gibi kavramlar bütün konaklama işletmelerinde önem taşımakla birlikte; bunlar TTI'nin hizmet kalitesi standardı açısından en belirleyici öğelerdir. TTI'ye gelen kişilerin genellikle sağlık sorunları genellikle sağlık sorunları olduğundan, çok çabuk mikrop kapabilmekte ve vücut dirençleri daha az olabilmektedir (ÇEVİRGEN, 1996, s.41). Özellikle 3.yaş grubundaki kişilere hitap ettikleri düşünüldüğünde bu konunun önemi daha da artar.

1.2.'de sıralanan "TTI'nin Özellikleri" dikkatlice incelendiğinde, İSİG'in sağlanması, sürekli ve sistemli biçimde yürütülmesi ve buna ilişkin çağdaş gelişmelerin izlenmesi gerekliliği daha da belirginleşir.

2.3.İşgören Sağlığı ve İş Güvenliği İle İlgili Yasal Düzenlemeler ve Termal Turizm İşletmeleri Açısından Ele Alınması

Türkiye'de işgören sağlığı ve iş güvenliği konusunda doğrudan ilgili bir kanun bulunmamaktadır (Oral, Kurgun, 1999, s.274). Ancak konu, birçok kanun, yönetmelik ve tüzükle ele alınmıştır. Bu düzenlemeler diğer işletmeler gibi, termal turizm işletmelerini de işgören sağlığı ve iş güvenliği konularında bağlamaktadır. Bu düzenlemeler aşağıda özetle incelenmiştir.

1)Özel Hukuka Dayanan Yükümlülükler

a)Borçlar Yasası'nda Yer Alan Hükümler: Borçlar Yasası'nın 332.maddesi, işverenin önlem alma yükümlülüğünün kapsamını belirlemektedir. Bu maddeye göre, işverenin önlem alma yükümlülüğü üç ana bölümde düzenlenmiştir (Bingöl, 1998, s.425):

- *İşletme tehlikelerine karşı işçiyi koruma yükümlülüğü.
- *Uygun koşullarda çalışma yeri sağlama yükümlülüğü.
- *İşgörene sağlığa uygun yatacak yer sağlama yükümlülüğü.

2)Kamu Hukukuna Dayanan Yükümlülükler

a)Anayasal Hükümler:

1982 anayasasının çeşitli maddelerinde işgörenlerin sağlık ve güvenliklerinin korunmasına yönelik çeşitli hükümlere yer verildiği görülmektedir. Örneğin çalışma

hakkı ve ödevinin düzenlendiği 49.madde. çalışma şartları ve dinlenme hakkının düzenlendiği 50.madde. sosyal güvenlik hakkının düzenlendiği 60.madde bunlar arasındadır (Bingöl, 1998, s.425).

1) İş Yasasında Yer Alan Hükümler:

İş Kanununun 5.bölümü "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği" başlığını taşımaktadır. 73-82 arasındaki maddeler ve bunlara dayanılarak çıkarılan pekçok tüzük ve yönetmelik konuyu ayrıntılı olarak düzenlemektedir.

73.maddede şu ifade yer almaktadır:

"Her işveren, işyerinde işçilerin sağlığını ve iş güvenliğini sağlamak için gerekli olanı yapmak ve bu husustaki şartları ve araçları noksansız bulundurmakla yükümlüdür. Aynı maddenin 2.fıkrasında: "işçilerde iş sağlığı ve iş güvenliği hakkındaki usul ve şartlara uymakla yükümlüdürler." denilmektedir. Ayrıca 3.fıkra "işverenler, makinelerin kullanılmasından doğacak tehlikelerden ve bu hususta önceden alınabilecek tedbirlerden işçileri münasip bir şekilde haberdar etmek zorundadırlar" hükmü yer almaktadır.

Yasanın 75.maddesinde işverene, kurallara aykırı davranması durumunda uygulanacak hükümlere: 76.maddesinde buna ilişkin işletme içi denetim hükmüne: 77.maddede işyerine sarhoş veya uyuşturucu madde almış olarak gelme ve işyerinde alkollü içecek veya uyuşturucu madde kullanma yasağına: 78 ve 79.maddeleri ağır ve tehlikeli işler için özel önlemlere ve 80 ve 81.maddeleri ise özel olarak korunması gereken kadın ve çocuk işgücü için sınırlayıcı kurallara yer verilmiştir.

c) Sosyal Sigortalar Yasasında Yer Alan Hükümler:

506 sayılı Sosyal Sigortalar Yasasının ikinci bölümü 11-31.maddeleri arasındaki kısım "İş Kazaları ve Meslek Hastalıkları Sigortası" başlığını taşır. Ayrıca yine aynı yasanın 74, 113, 124, 125 ve 130'uncu maddeleri işçi sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin hakları belirlemektedir (TISK, 1999, s.136).

d) Umumi Hıfzısıhha Yasası'nda Yer Alan Hükümler:

1593 sayılı Umumi Hıfzısıhha Yasası'nın "İşçiler Hıfzısıhhası" başlıklı bölümünde işçilerin çalışma şartları ile ilgili hükümlere yer verilmektedir. Yasanın, 173-180. maddelerinde 12 yaşından küçük olanların hiçbir sınıai işletmede çalıştırılmayacakları, yaşları 12-16 arasında olanların günde 8 saatten fazla çalıştırılmayacakları; gece çalışmalarının, belli bir düzene bağlanacağı; çalışan

kadınların doğumdan sonra emzirme izni kullanacakları ve iş yerlerinde hekim bulundurması zorunluluğu hükümleri bulunmaktadır (Gerek. 1996, s.72).

3. Birleşmiş Milletler ve Uluslar arası Çalışma Örgütü'nün Sözleşme ve Tavsiye Kararları

Birleşmiş Millet ve Uluslar arası Çalışma Örgütü(ILO)'nün sözleşme ve tavsiye kararları, üye ülkeleri, dolayısıyla da bu ülkelerde faaliyet gösteren işletmeleri etkilemektedir. Bu kapsamda Türkiye'deki TTI'de bu düzenlemelerden etkilenmektedir. Birleşmiş Milletlerle ilgili en önemli düzenlemeler, "İnsan Hakları Evrensel Bildirisi" ve "Çocuk Hakları Sözleşmesi"dir.

ILO'nun sözleşme ve tavsiye kararları da işletmeleri etkilemektedir. Bu konuda pek çok düzenleme söz konusudur. Bunlardan en önemlisi 112 Sayılı tavsiye karardır. Bu karar, işyeri sağlık örgütlerinin amaçlarını şu şekilde belirtmektedir:

*İşçileri, işlerinden ya da yürütüm koşullarından meydana gelecek zararlı etkenlerden korumak.

*İşçiyi yeteneklerine uygun işe yerleştirmek, işi işçiye yeteneklerine uygun işe yerleştirmek, işi işçiye uygun duruma getirmek, işçinin fiziksel ve ruhsal sağlığının düzenlenmesine yardımcı olmak.

*İşçilere fiziksel ve ruhsal yönden en yüksek iyilik durumu sağlamak ve onu sürdürmek.

3. Termal Turizm İşletmelerinde İşgören Sağlığı ve İş Güvenliği Uygulamaları ve Karşılaşılan Sorunlara Yönelik Bir Araştırma

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, termal turizm işletmelerinde, işgören sağlığı ve iş güvenliğinin sağlanmasına yönelik olarak ne tür faaliyetlerin yürütüldüğünü, bunların ne ölçüde yeterli olduğunu ve ne tür sorunlarla karşı karşıya kalındığını ortaya koyabilmek ve bu sorunların giderilmesine yönelik çözüm önerileri geliştirmektir.

3.2. Araştırmanın Kapsamı

Araştırma Bursa, İzmir ve Balıkesir (Gönen)'de faaliyet gösteren beş termal turizm işletmesinde gerçekleştirilmiştir.

3.3.Araştırmada Kullanılan Yöntem

Araştırma, ilgili otellerin üçünde otel müdürü, birinde personel müdür, birisinde ise önbüro müdür ve uzman doktor ile kalıplı görüşme formu aracılığıyla yüz yüze ve faks aracılığıyla gerçekleştirilmiştir.

Görüşme formunda 6'sı açık uçlu, 12'si kapalı uçlu olmak üzere 18 soru yer almaktadır.

3.4.Araştırma Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Araştırma sonucunda elde edilen bulgular aşağıdaki şekilde sınıflandırılabilir:

A)İşletmelerin İSİG Politikalarına İlişkin Bulgular

a)Görüşme yapılan işletmelerin %60'ında İSİG politikasının belirlenmiş olduğu, %40'ında ise böyle bir politikanın bulunmadığı tespit edilmiştir.^(*)

b)İSİG Politikası bulunan işletmelerin tamamında politikanın belirlenmesinde "Üst Yönetim + Birim Yöneticileri ve Tüm Çalışanların Katılımı"nın sağlandığı ortaya çıkmıştır. Ayrıca işletmelerin birinde, bu kişilere ilave olarak işçi temsilcileri, işyeri hekimi, tabip odası ve danışmandan da politikanın belirlenmesinde yararlandığı görülmüştür.

c)İSİG Politikasının belirlenmesinde otellerin tümü müşterilerinin görüş, öneri ve şikayetlerini dikkate aldıklarını belirtmişlerdir.

d)İSİG Politikası otellerin tümünde çalışanlara ve diğer ilgili taraflara iletilmiştir. Bu iletme süresince hangi araç ve yöntemlerden yararlandığı Tablo 1'de görülmektedir.

Tablo 1: İSİG Politikasının İletilmesinde Kullanılan Araçlar ve Yöntemler

Kullanılan Araç ve Yöntemler	n	%
*Yazılı Materyaller	3	100
*Toplantılar	2	67
*Eğitim Faaliyetleri	1	33
*Bireysel Görüşme	1	33

Tablo 1'de görüldüğü gibi, İSİG Politikasının çalışanlara ve ilgili taraflara iletilmesinde en çok mektup, memorandum gibi "Yazılı Materyaller" kullanılmakta olup (%100); ikinci sırada (%67) "Toplantılar" gelmektedir.

(*) Geliştirilmiş olan İSİG Politikaları Ek-1'de görülmektedir.

B) İşletmelerde İSİG Örgütlenmesine Yönelik Bulgular

a) Görüşülen otellerin 3'ünde (%60) İSİG konusunda direkt olarak yetkili ve sorumlu bir birimin bulunmadığı; diğer 2 otelde ise (%40) bulunduğu tespit edilmiştir.

Böyle bir birimin mevcut olduğu otellerde, "İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Kurulu"nun İSİG konusunda yetkili birim olduğu belirlenmiştir. Her iki otelde de bu birimin temel görev ve sorumlulukları yazılı hale getirilerek tanımlanmıştır. Bu kurul işletmelerde aşağıdaki şekillerde bir yapılanma göstermektedir.

- * İşveren veya Vekili
- * İSİG Sorumlusu
- * İşyeri Hekimi
- * İnsan Kaynakları (Personel) Yöneticisi
- * İşyeri Sendika Temsilcilerinin Seçtikleri Temsilci
- * İşgören Temsilcisi
- * Genel Sekreter
- * Teknik Elemanlar

b) İSİG'den direkt sorumlu bir birimin olmadığı işletmelerde (%60), bu konudaki görev ve sorumlulukların dağılımına ilişkin veriler Tablo 2'de görülmektedir.

Tablo 2: İSİG Konusundaki Görev ve Sorumlulukların Dağılımı

Görev ve Sorumlulukların Dağılımı	n	%
Birimlerdeki İSİG Sorumlusu	2	67
İşletme Üst Yönetimi	1	33
İşyeri Hekimi	1	33

Tablo 2'de görüldüğü gibi, doğrudan yetkili bir birimin olmadığı işletmelerde, İSİG'le ilgili görev ve sorumluluklar çoğunlukla (%67) işletme birimlerinde bu işten sorumlu kişi veya kişiler tarafından yürütülmektedir.

c) İşletmelerin %60'ında birimlerde İSİG konusunda yetkili kişilerin olduğu belirtilmiştir. Sorumlu kişilerin birim yöneticileri olduğu görülmüştür.

d)Görüşülen otellerin %80'inde "İşyeri Hekimi"nin bulunduğu belirlenmiştir. Bu işletmelerde, hekimlerin %67 oranında "Hizmet Akdi" ile %33 oranında ise, "Karma Bir İşgörme Sözleşmesi" ile istihdam edildikleri tespit edilmiştir.

er"İşyeri Sağlık Birimine" sahip olan otellerin oranı %80'dir.

Bu birimlerle ilgili alt yapıyı oluşturan bölümler ve sağlık elemanları aşağıdaki şekilde dağılım göstermektedir. (Tablo 3)

Tablo 3: İşyeri Sağlık Birimini Oluşturan Bölümler ve Sağlık Elemanları

Bölüm ve Sağlık Elemanları	n	%
Doktor Muayene Odası	4	100
Doktor	4	100
Tuvalet	3	75
Pansuman Odası	2	50
Bekleme Salonu	1	25
Laboratuvar	1	25
Hemşire	1	25
Sağlık Memuru	1	25

Tablo 3'de görüldüğü gibi, mevcut işyeri sağlık birimlerinin tümünde "Doktor ve Doktor Muayene Odası": %75'inde "Tuvalet" ve %50'sinde "Pansuman Odası" bulunmaktadır.

C)İşletmelerde İSİG Konusundaki Risklere Yönelik Bulgular

a)Görüşülen işletmelerin %80'inde birimler bazında işletmenin taşıdığı İSİG riskleri belirlenmiştir.

b)Birimler bazında işletmelerin taşıdıkları sağlık riskleri Tablo 4 yardımıyla ayrıntılı bir şekilde görülmektedir.

Tablo 4: Birimler Bazında Sağlık Risklerinin Dağılımı (%)

BÖLÜMLER	Onbüro	Kat Hiz.	Çamaşırhane	Mutfak	Servis	Muhasebe	Unifor. Hizmetler	Teknik Servis	Fizik Ted. Üniteleri	Balneo Terapi Üniteleri	Havuzlar	Duşlar	Açık Alanlar	Spor Merkezi	Diğer Ambar
SAĞLIK RİSKLERİ	75	25	---	75	75	50	25	---	50	25	50	25	---	---	---
Virüsit hastalıklar (Bulaşıcı ve mikrobik hastalıklar Grip gibi)	25	75	---	75	50	---	---	---	50	25	25	25	---	---	---
Bakterilerin yarattığı hastalıklar (Enfeksiyon illithaplara neden olan hastalıklar)	---	75	---	25	25	---	---	---	75	50	50	75	---	25	---
Cilt Hastalıkları (Mantar gibi)	---	50	25	25	25	---	---	---	25	25	---	25	---	25	---
Romatizmal hastalıklar	---	25	25	50	---	---	---	25	---	25	25	25	---	---	---
Haseratın neden olduğu hastalıklar	---	75	75	50	25	---	---	50	25	25	25	25	---	---	---
Kimyasal maddelerden kaynaklanan hastalıklar	---	75	---	25	50	---	---	75	50	25	---	---	---	---	---
Fizik etkenlere bağlı hastalıklar (Bel fıtığı, disk kayması gibi)	---	---	25	25	---	---	---	25	25	---	25	---	---	---	---
Solunum sistemini bozan hastalıklar	75	25	25	25	25	50	25	25	25	25	25	25	---	---	---
Sinir sistemini bozan hastalıklar (Depresyon, Stres gibi)	---	---	---	50	25	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Sindirim sistemini bozan hastalıklar	---	---	25	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Gürtütünün neden olduğu rahatsızlıklar	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Göz hastalıkları	50	---	---	---	---	50	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Kırıklar / Çıkıklar	---	25	---	---	25	---	25	25	---	25	25	25	---	---	---
Kalp ve Damar Hastalıkları	---	---	---	50	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Anksiyete (Kaza Endişesi gibi)	25	25	25	50	25	25	25	50	25	25	25	25	---	---	---
Aşırı alkol kullanımı	---	---	---	25	50	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Diğer	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

Tablo 4`de görüldüğü gibi:

*Virütik hastalık riskleri, en çok (%75) "Önbüro, Mutfak ve Servis Birimleri"nde mevcuttur. Bunu "Muhasebe, Fizik Tedavi Üniteleri ve Havuzlar izlemektedir. (%50)

*Bakteriyel hastalık riskleri, en çok "Kat Hizmetleri ve Mutfak Birimleri"nde (%75); daha sonra "Servis ve Fizik Tedavi Üniteleri"nde (%50) mevcuttur.

*Cilt hastalıkları riskleri, en çok "Kat Hizmetleri, Fizik Tedavi Üniteleri ve Duşlar"da (%75); daha sonra Balneoterapi üniteleri ve Havuzlar"da mevcuttur.

*Romatizmal hastalık riskleri, en çok "Kat Hizmetleri"nde (%50 oranında) mevcuttur.

*Haşeratin neden olduğu hastalık riskleri, en çok "Mutfak Birimi"nde (%50) mevcuttur.

*Kimyasal maddelerin neden olduğu hastalık riskleri, en çok "Kat Hizmetleri ve Çamaşırhane Birimleri"nde (%75); daha sonra "Mutfak ve Teknik Servis"de (%50) mevcuttur.

*Fiziki etkenlere bağlı hastalık riskleri, en çok "Kat Hizmetleri ve Teknik Servis Birimleri"nde (%75); daha sonra "Servis ve Fizik Tedavi Üniteleri"nde (%50) mevcuttur.

*Sinir sistemini bozan rahatsızlıklara ilişkin riskler, en çok "Önbüro Birimi"nde (%50) mevcuttur.

*Sindirim sistemini bozan hastalık riskleri, en çok "Önbüro ve Muhasebe Birimleri"nde (%50) mevcuttur.

*Kalp ve damar hastalıkları riski, en çok "Mutfak Birimi"nde (%50) mevcuttur.

*Anksiyete (Hastalanma ve varolanma endişesi) riski, en çok "Mutfak ve Teknik Servis Birimleri"nde (%50) mevcuttur.

*Aşırı alkol kullanımı riski, en çok "Servis Birimi"nde (%50) mevcuttur.

c) Birimler bazında işletmelerin taşıdıkları iş güvenliği riskleri Tablo 5 yardımıyla ayrıntılı bir şekilde görülmektedir.

Tablo 5: Birimler Bazında Güvenlik Risklerinin Dağılımı (%)

BÖLÜMLER	Ofis	Kat Hiz.	Çamaşırhane	Mutfak	Servis	Muhasebe	Unifor. Hizmetler	Teknik Servis	Fizik Ted. Üniteleri	Bahçe Terapi Üniteleri	Havuzlar	Duşlar	Açık Alanlar	Spor Merkezi	Diğer Ambar
b)GÜVENLİK RİSKLERİ	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---
Yangın riski	---	25	50	100	---	---	---	75	25	---	---	---	---	---	---
Patlama Riski	---	---	25	25	---	---	---	50	25	25	---	---	---	---	25
Elektrik kaçağı riski	---	50	25	---	---	---	---	25	25	---	---	---	---	---	---
Elektrik çarpmaları riski	---	50	50	75	25	---	---	100	50	---	25	25	---	---	---
Sızıntı riski (Gaz gibi)	---	---	---	75	---	---	---	25	---	---	---	---	---	---	25
Boğulma riski	---	---	---	25	---	---	---	---	---	25	75	25	---	---	---
Yanma ve haşlanma riski	---	---	25	75	---	---	---	---	25	25	25	25	---	---	---
Kayma ve düşme riski	---	25	---	25	25	---	---	---	25	25	50	50	---	---	---
Çarpma riski (Kapıya gibi)	---	50	---	---	25	---	25	25	---	---	---	---	---	---	---
Kesilme riski	---	---	---	50	50	---	---	25	---	---	---	---	---	---	---
Zorlama burkulma riski	---	50	---	---	25	---	---	25	25	---	---	---	---	---	---
Zehirlenme riski (Kir)	---	50	25	25	---	---	---	50	25	25	25	25	---	---	---
Gıda zehirlenmesi riski	25	25	25	75	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
Makine arızaları riski	---	25	25	25	---	---	---	75	25	25	---	---	---	---	---
Diğer	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---	---

* Yangın riski taşıyan birimler sırasıyla, en çok "Mutfak" (%100) "Teknik Servis" (%75) ve "Çamaşırhane" (%50)'dir.

* En çok patlama riski taşıyan birim, "Teknik Servis" (%50)'dir.

* En çok elektrik kaçağı riski taşıyan birim, "Kat Hizmetleri" (%50)'dir.

* Elektrik çarpması riskini taşıyan birimler sırasıyla, en çok "Teknik Servis" (%100); "Mutfak" (%75) ve "Kat Hizmetleri, Çamaşırhane ve Fizik Tedavi Üniteleri"dir. (%50)

* Sızıntı riski en çok "Mutfak Birimi"nde mevcuttur. (%75)

* Boğulma riski en çok "Havuzlar"da mevcuttur (%75).

* Yanma ve haşlanma riski en çok "Mutfak" da mevcuttur (%75).

* Kayma ve düşme riskinin en fazla olduğu birimler "Havuzlar ve Duşlar"dır (%50).

* Çarpma riski en yüksek oranda "Kat Hizmetleri Birimi"nde mevcuttur (%50).

* Kesilme riski en çok "Mutfak ve Servis Birimleri"nde mevcuttur (%50).

*Zorlama ve burkulma riski, en çok "Kat Hizmetleri Birimi"nde mevcuttur (%50).

*Zehirlenme riskinin en yüksek olduğu birimler, "Kat Hizmetleri ve Teknik Servis"tir (%50).

*Gıda zehirlenmesi riskinin en yüksek olduğu birim "Mutfak"tır. (%75)

*Makine arızaları riski en yüksek oranda "Teknik Servis"te bulunmaktadır (%75).

D)İSİG Risklerine İlişkin Önlemleri Gösteren Bulgular

D1)Meslek hastalıklarına ilişkin riskleri ortadan kaldırmak ya da en aza indirmek için işletmelerin aldığı önlemler aşağıdaki başlıklarda toplanmıştır:

a)Kimyasal maddelerin verdiği zararlara ilişkin önlemler Tablo 6'da yer almaktadır.

Tablo 6: Kimyasal Maddelerle İlgili Önlemler

Önlemler	n	%
Kimyasal maddelerin satın alınmasında en az riskli olanları tercih etmek	5	100
Bu konuda personeli eğitmek	5	100
Koruyucu malzeme kullanımı sağlamak ve denetlemek	3	60
Kullanma talimatlarının uygulanmasını sağlamak	2	40
Kimyasal madde kullanılan ortamların periyodik ölçümlerini yapmak	1	20
Personelin periyodik sağlık kontrollerini yapmak	1	20

Tablo 6'da görüldüğü gibi, kimyasal maddelerle ilgili önlemler arasında satın alma sürecine önem verilmesi ve personel eğitimi ilk sırayı almaktadır (%100). Koruyucu malzeme kullanımı ve buna ilişkin sıkı denetimler ise %60 oranı ile ikinci sırayı almaktadır.

b)Fiziksel etkenlerin verdiği zararlara ilişkin önlemler Tablo 7'de görülmektedir.

Tablo 7: Fiziksel Etkenlerle İlgili Önlemler

Önlemler	n	%
İş gereklerine uygun eleman almak	5	100
İşe alınacak elemanları sağlık kontrolünden geçirmek	5	100
Görev ve sorumlulukları iş gereklerine uygun dağıtmak	4	80
İş talimatlarına uyulmasını sağlamak	3	60
Araç-gereç ve makinelerin düzenli bakımını yapmak	2	40
İş ortamının ve kullanılan ekipmanın ergonomik tasarıma uygun olmasını sağlamak	2	40
Personeli eğitmek	1	20
Personeli sıkı bir şekilde denetlemek	1	20

Tablo 7'de görüldüğü gibi, fiziksel etkenlerle ilgili önlemler arasında, iş gereklerine uygun eleman seçimi ve adayların sağlık kontrolünün yapılması ilk sırayı almaktadır (%100). İş gereklerine uygun görev ve sorumluluk dağıtımını ikinci sırada (%80) ve iş talimatlarına uyulmasının sağlanması üçüncü sırada (%60) yer almaktadır.

c)Biyolojik etkenlerin verdiği zararlara ilişkin önlemler Tablo 8'de görülmektedir.

Tablo 8: Biyolojik Etkenlerle İlgili Önlemler

Önlemler	n	%
Hijyen ve sanitasyon kurallarına uyulmasını sağlamak	5	100
Personelin düzenli aralıklarla sağlık kontrolünü yapmak	5	100
Strelizasyon ve dezenfeksiyona önem vermek	3	60
Ası gibi koruyucu önlemler almak	3	60
Personele eğitim vermek	1	20

Tablo 8'de görüldüğü gibi, biyolojik etkenlerle ilgili önlemler arasında, hijyen ve sanitasyon kurallarına uyum ve personele yönelik düzenli sağlık kontrolü ilk sırada yer almaktadır (%100). İkinci sırada ise, strelizasyon ve dezenfeksiyona önem vermek ve ası gibi koruyucu önlemler almak (%60) gelmektedir.

d) Sosyo-Psikolojik etkenlerin verdiği zararlarla ilgili alınan önlemler Tablo 9'da yer almaktadır.

Tablo 9: Sosyo-Psikolojik Etkenlerle İlgili Önlemler

Önlemler	n	%
Personelin kişisel ve ailevi sorunların çözümüne yardımcı olmak	5	100
İşgörenlere fiziksel ve zihinsel kapasitelerini aşan işler vermemek	4	80
Çalışma ve dinlenme saatlerini dengelemek	3	60
Çalışanların iş güvencesi endişesini ortadan kaldırmak	3	60
Strese ve motivasyon düşüklüğüne neden olan etkenleri ortadan kaldırmak	2	40
Personeli ödüllendirme ve onurlandırmak	1	20
Personele bire bir ya da grup halinde iletişim kurmak	1	20

Tablo 9'da görüldüğü gibi, sosyo-psikolojik etkenlerle ilgili önlemler arasında birinci sırada "Personelin Kişisel ve Ailevi Sorunlarının Çözümüne Yardımcı Olmak" (%100) yer almaktadır. Bunu "İşgörenlere Fiziksel ve Zihinsel Kapasitelerini Aşan İşler Vermemek" (%80) ve "Çalışma ve Dinlenme Saatlerini Dengelemek ve Çalışanların İş Güvencesi Endişesini Ortadan Kaldırmak" (%60) izlemektedir.

D2) Kazalara ilişkin riskleri ortadan kaldırmak ya da en aza indirmek için işletmelerin aldığı önlemler Tablo 10'da görülmektedir.

Tablo 10: Kazalara İlişkin Önlemler

Önlemler	n	%
Uyarı Levhaları ve Alarm Sistemleri Gibi Güvenlik Araçlarını Kullanmak	5	100
Makine ve Araç-Gereçlerdeki Güvenlik Önlemlerini Artırmak	4	80
Makine ve Araç-Gereçlerin Uygun Biçimde Yerleşimini Sağlamak	4	80
Kişisel Koruyucu Malzeme Kullanımını Sağlamak	4	80
İş Kazalarının En Sık Rastlandığı Birimleri ve Kazaya Eğilimli Kişileri Belirlemek ve Nedenlerini Ortadan Kaldırmaya Çalışmak	3	60
Makine ve Araç-Gereçlerin Yalnızca Sorumlularca Kullanımını Sağlamak	3	60
Makine ve Araç-Gereçlerin Kullanım Talimatlarını Oluşturmak ve Uyulmasını Sağlamak	3	60
Personele Eğitim Vermek	2	40
Kazalara İlişkin Ayrıntılı Kayıt ve İstatistikler Tutmak	1	20
İş Güvenliğine Uygun Hareket Eden Personeli Ödüllendirmek	1	20

Tablo 10'da görüldüğü gibi, güvenlik araçlarının kullanımı kaza risklerinin ortadan kaldırılmasında en çok başvurulan önlemdir (%100). Makine ve araç-gereçlerin uygun şekilde yerleştirilmesi, bunların kullanımında güvenlik önlemlerinin artırılması ve kişisel koruyucu malzeme kullanımının sağlanması ise ikinci sırada yer almaktadır (%80). Kaza riski yüksek birimleri ve kazaya eğimli kişileri belirlemek ve nedenlerini ortadan kaldırmaya çalışmak, sorumlular dışındaki kişilere makine ve araç-gereç kullandırmamak ve yine makine ve araç-gereç kullanımına ilişkin talimatlar oluşturmak ve bunlara uyulmasını sağlamak %60 oranıyla üçüncü sırada yer almaktadır.

E) İşletmelerde İSİG Prosedürlerinin Geliştirilmesine Yönelik Bulgular

a) İşletmelerin %60'ında İSİG risklerinin önlenmesine yönelik prosedürlerin geliştirildiği, %40'ında ise bu yönde bir çalışmanın yapılmadığı saptanmıştır. Geliştirilen prosedürler Tablo 11'de görülmektedir.

Tablo 11: İSİG Risklerinin Önlenmesine Yönelik Prosedürler

Prosedürler	n	%
İlk Yardım Prosedürleri	3	100
Acil Durumlara İlişkin Prosedürler	3	100
İş Yeri Yerleşimine Yönelik Prosedürler	3	100
Meslek Hastalıklarının Önlenmesine Yönelik Prosedürler	2	67
İş Kazalarını Önleyici Tedbirlere Yönelik Prosedürler	2	67
İş Yapma Usullerine Yönelik Prosedürler	2	67
Araç-Gereçlerin Bakım ve Kontrolüne Yönelik Prosedürler	2	67
Tehlikeli Maddeler Konusundaki Önlemleri Gösteren Prosedürler	1	33

Tablo 11'de görüldüğü gibi İSİG risklerinin önlenmesine yönelik prosedürlerin başında, ilk yardım, acil durumlar ve iş yeri yerleşimi prosedürleri gelmektedir (%100). Aynı meslek hastalıklarının önlenmesine yönelik, iş kazalarının önlenmesine yönelik, iş yapma usullerine yönelik ve araç-gereçlerin bakım ve kontrolüne yönelik prosedürler izlenmektedir (%67).

F) İş Tanımları ile İSİG Arasındaki İlişkiyi Gösteren Bulgular

a) İşletmelerin %80'inde iş tanımlarının mevcut olduğu ve bu tanımlarda işler kapsamına giren İSİG riskleri ile işi yapanların bu konudaki yetki ve sorumluluklarının belirlendiği görülmüştür.

b) İş tanımı bulunmayan bir işletmede ise, gerek işle ilgili, gerekse İSİG konusundaki görev ve sorumlulukların gerektiği durumlarda bizzat üst yönetim tarafından çalışanlara duyurulduğu belirlenmiştir.

G) İSİG Eğitimi Konusundaki Bulgular

a) İşletmelerin %60'ında İSİG konusunda eğitim verildiği, %40'ında ise böyle bir eğitimin yapılmadığı tespit edilmiştir.

Tablo 12'de İSİG konusunda verilen eğitimlerin konuları görülmektedir.

Tablo 12: İSİG Konulu Eğitimler

Eğitim Konuları	n	%
Olası Riskler ve Bunları Önleme Yolları	3	100
İlk Yardım Yöntemleri ve Uygulanışı	3	100
Acil Durumlara Yönelik Uygulamalar	3	100
İşgören Sağlığı ve İş Güvenliği Kavramları	1	33
İSİG Konusundaki Görev ve Sorumluluklar	1	33
İSİG Yasal Mevzuatı ve Çalışanların Hak ve Yükümlülükleri	1	33
İSİG Prosedürleri ve Uygulanışı	1	33

Tablo 12'de görüldüğü gibi İSİG ile ilgili olarak verilen eğitimlerin başında, "Olası Riskler ve Bunları Önleme Yolları, İlk Yardım Yöntemleri ve Uygulanışı ve Acil Durumlara Yönelik Uygulamalar" gelmektedir (%100).

b) Yukarıdaki eğitimler en çok birim yöneticileri tarafından (%67) verilmektedir. Ayrıca otellerin %33'ünde konu ile ilgili uzmanlar, iş yeri hekimi ve dışarıdan kurslar yoluyla personelin eğitim görmesi sağlanmaktadır.

H) İSİG Konusunda İletişim Sağlamaya Yönelik Bulgular

a) İşletmelerde İSİG konusunda iletişimin sağlanmasında en sık başvurulan araçlar, sağlık ve güvenlik konusundaki periyodik toplantılar ile yazılı dokümanlardır (%67). Ayrıca otellerin %33'ü bu konuda panolardan yararlanmaktadır.

İ)İSİG Kayıtlarının Tutulmasına Yönelik Bulgular

a)İşletmelerin hiçbirinde İSİG konusunda geçmiş dönemlere ilişkin hastalık ve kaza kayıtlarının ve istatistiklerinin tutulmadığı görülmüştür.

J)Son Bir Yıl Zarfında İşletmelerde Karşılaşılan İSİG Sorunlarına İlişkin Bulgular

a)İşletmelerde son bir yıl zarfında en çok karşılaşılan meslek hastalıkları şu şekilde sıralanabilir:

*Varis

*Bel ağrıları ve çeşitli bel rahatsızlıkları

*Kol ve bacak ağrıları

*Psikosomatik hastalıklar (paranoya, anksiyete, panik atak gibi)

b)İşletmelerde son bir yıl zarfında en sık karşılaşılan iş güvenliği sorunları aşağıdaki şekilde sıralanabilir.

*Kesikler

*Çürükler

*Düşmeler

*Kimyasal maddelerin yarattığı cilt tahrişleri

*Küçük yaralanmalar

K)İş Kazalarının Nedenlerine İlişkin Bulgular

a)İş kazalarının ve benzeri tehlikelerin ortaya çıkmasında işgörenlerden kaynaklanan nedenler Tablo 13'de görülmektedir. (Değerlendirmeler 4 işletme üzerinden yapılmıştır)

Tablo 13: İş Görenlerden Kaynaklanan Nedenler

Nedenler	n	%
Dalgınlık, Dikkatsizlik	3	75
İhmal, Tedbirsizlik	2	50
Önemsemezlik, Disiplinsizlik	2	50
Acelecilik, Sabırsızlık	2	50
Kendine Fazla Güvenme	2	50
Bilgisizlik, Deneyim Eksikliği	1	25
Gösteriş Yapma Hevesi	1	25
Koruyucu Malzemeyi Yerinde Kullanmamak	1	25
Talimatlara Uymamak	1	25
Zeka ve Bedenen İşe Uygun Olmamak	1	25
Kasıtlı Davranmak	1	25
Amirlerle İletişim Kurmamak	1	25

Tablo 13'de görüldüğü gibi, iş kazalarının oluşmasında işgörenlerden kaynaklanan nedenler arasında en yüksek oran "dalgınlık, dikkatsizlik" olarak belirtilmiştir (%75).

Bunu %50 ile "ihmal, tedbirsizlik" "önemsemezlik, disiplinsizlik", "acelecilik, sabırsızlık" ve "kendine fazla güvenmek" izlemektedir.

b) İş kazalarının ve benzeri tehlikelerin ortaya çıkmasında iş ortamından kaynaklanan nedenler Tablo 14'de görülmektedir.

Tablo 14: İş Ortamından Kaynaklanan Nedenler

Nedenler	n	%
Yüzeylerin Tehlikeli Olması	2	50
Denetim Eksikliği	2	50
Aletlerin Güvenilir Olmaması	1	20
Metodların Uygun Olmaması	1	20
Eğitim ve Bilinçlendirme Eksikliği	1	20
İşletme Alanlarının Fiziksel Yetersizliği	1	20
Teknik Donanımın Eski Olması	1	20

Tablo 14'den görüldüğü gibi, iş kazalarının oluşmasından iş ortamından kaynaklanan nedenler arasında en önemlileri "Yüzeylerin Tehlikeli Olması" ve "Denetim Eksikliği"dir. (%50).

3.5.Araştırma Sonucu ve Çözüm Önerileri

Araştırmadan elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki şekilde bir değerlendirme yapılabilir:

- *İşletmelerin %60'ında yazılı bir İSİG politikasının olması olumlu bir bulgu olmakla birlikte: TTI'de İSİG'in taşıdığı önem göz önüne alındığında, tüm işletmelerde politikanın mevcut olmaması bir eksiklik olarak değerlendirilebilir. İSİG Politikası işletmelerin sağlık ve güvenliğe ilişkin genel ilkelerinin belirlenmesinde ve yapılacak faaliyetleri yönlendirmede önemli bir role sahip olduğundan, bu politikanın mutlaka belirlenmiş ve yazılı hale getirilmiş olması gerekir.
- *İSİG Politikasına sahip olan işletmelerde, politikanın oluşturulması sürecine üst yönetim, birim yöneticileri ve diğer tüm çalışanların katılımının sağlanmış olması, bu politikanın herkes tarafından benimsendiğini ve işletmede katılımcı yönetim anlayışının hakim olduğunu gösteren bir sonuçtur. Ayrıca bu işletmeler İSİG politikalarını belirlerken, müşterilerinin görüş, öneri ve şikayetlerini de dikkate alarak Toplam Kalite Anlayışına uygun hareket etmektedirler.
- *İSİG Politikası, otellerin tümünde çalışanlara ve ilgili diğer taraflara iletilmiştir. Ancak, bu iletimde kullanılan araç ve yöntemler incelendiğinde sınırlı bir çerçevede içerisinde kaldığı -yalnızca yazılı materyaller ve toplantılara ağırlık verildiği- görülmüştür.
- *Görüşülen otellerin %60'ında İSİG konusunda direkt yetkili bir sorumlu bir birimin bulunmadığı görülmektedir. Böyle bir birimin bulunmaması, İSİG konusundaki yetki ve sorumlulukların açık bir şekilde görülememesine ve İSİG performansının sağlıklı bir şekilde ölçülememesine neden olacaktır.
- *Otellerin %80'inde işyeri sağlık birimi bulunmakla birlikte, bu birimin bünyesindeki bölümler ve sağlık elemanları konusunda yetersizlikler görülmektedir.

*İşletmelerin %80'inde işgören sağlığı ve iş güvenliği konusundaki sorunların önceden belirlenmiş olması olumlu bir gelişmedir.

*Risk belirleme çalışmaları sonucunda, birimler bazında işgören sağlığı açısından en sık karşılaşılan riskler aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

-Kat Hizmetleri (Bakteriyel hastalıklar, cilt hastalıkları, kimyasal maddelerin sebep olduğu hastalıklar, fiziki etkenlere bağlı hastalıklar, romatizmal hastalıklar)

-Önbüro (Virütik hastalıklar ve sinir sistemini bozan rahatsızlıklar, göz rahatsızlıkları)

-Mutfak (Virütik hastalıklar ve bakteriyel hastalıklar, haşeratın neden olduğu hastalıklar, kimyasal maddelerin neden olduğu hastalıklar, sindirim sistemini bozan hastalıklar, kalp ve damar hastalıkları ve anksiyete)

-Çamaşırhane (Kimyasal maddelerin kullanımından kaynaklanan hastalıklar)

-Servis (Virütik hastalıklar, bakteriyel hastalıklar, fiziki etkenlere bağlı hastalıklar ve aşırı alkol kullanımı)

-Teknik Servis (Fiziki etkenlere bağlı hastalıklar, kimyasal madde kullanımından kaynaklanan hastalıklar, anksiyete)

-Muhasebe (Virütik hastalıklar, sinir sistemini bozan hastalıklar, göz rahatsızlıkları)

-Fizik Tedavi Üniteleri (Cilt hastalıkları, virütik hastalıklar, bakteriyel hastalıklar, fiziki etkenlere bağlı hastalıklar)

-Balneoterapi Üniteleri (Cilt hastalıkları)

-Havuzlar (Virütik hastalıklar, cilt hastalıkları)

-Duşlar (Cilt hastalıkları)

Bu verilerden hareketle TTI'de sağlık açısından en riskli olan birimin "Mutfak" birimi (7 risk grubunu (en az %50) taşımaktadır.) olduğu görülmektedir. Bunu 5 risk grubuyla "Kat Hizmetleri" birimi; daha sonra ise 4 risk grubuyla "Servis", "Teknik Servis" ve "Fizik Tedavi Üniteleri" izlemektedir.

*Risk belirleme çalışmaları sonucunda, birimler bazında iş güvenliği açısından en sık karşılaşılan riskler aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

-Mutfak (Yangın, elektrik çarpmaları, sızıntı, yanma ve haşlanma, zehirlenme ve kesilme riskleri)

-Kat Hizmetleri (Elektrik kaçağı, elektrik çarpmaları, çarpma, zorlanma/burkulma ve zehirlenme riskleri)

-Çamaşırhane (Yangın ve elektrik çarpmaları riskleri)

-Teknik Servis (Elektrik çarpmaları ve yangın riskleri)

-Servis (Kesilme riski)

-Fizik Tedavi Üniteleri (Elektrik çarpmaları riski)

-Havuzlar (Kayma ve düşme riski)

-Duşlar (Kayma ve düşme riski)

Bu verilerden hareketle TTI'de iş güvenliği açısından en riskli olan birimin "Mutfak" birimi (6 risk grubunu (en az %50) taşımaktadır) olduğu görülmektedir. bunu 5 risk grubuyla "Kat Hizmetleri" birimi izlemektedir.

*Kimyasal maddelere ilişkin risklerin önlenmesinde, kullanma talimatlarına uyum, periyodik ölçümler ve periyodik sağlık kontrollerinin yeterince yapılmadığı saptanmıştır.

*Fiziksel etkenlere ilişkin risklerin önlenmesinde, araç-gereç ve malzemelerin düzenli bakımının yapılması, ergonomik tasarıma önem verilmesi ve personelin eğitimi ve denetimi konularında yetersizlikler görülmektedir.

*Biyolojik etkenlere ilişkin risklerin önlenmesinde, personel eğitimi çok düşük bir orandadır (%20).

*Sosyo-psikolojik risklerin önlenmesinde, stres ve motivasyon yaratan nedenlerin ortadan kaldırılması, çalışanların ödüllendirilmesi ve çalışanlarla sağlıklı iletişim kurulması konusunda yetersizlikler dikkati çekmektedir.

*Kazalara ilişkin önlemler içinde, eğitim faaliyetleri, ayrıntılı kaza kayıt ve istatistiklerinin tutulması ve işgüvenliğine uygun çalışanların ödüllendirilmesi gibi önlemler yeterince alınmamaktadır.

*İşletmelerin %60'ı İSİG risklerinin önlenmesine yönelik çeşitli prosedürler geliştirmiş olmakla beraber, özellikle tehlikeli maddeler konusundaki önlemleri gösteren prosedürler yalnızca tek bir işletme tarafından (%33) geliştirilmiştir. İşletmelerin %40'ının bu konuda hiçbir çalışma yapmaması -en azından ilk yardım ve acil durumlara ilişkin olarak- önemli bir eksiklik olarak değerlendirilebilir.

- *İşletmelerin %80'inde iş tanımlarının belirlenmiş olması ve bu tanımların işlere ilişkin İSİG riskleri ile görev ve sorumlulukları kapsıyor olması olumlu bir bulgudur.
- *İşletmelerin %40'ında çalışanlara İSİG eğitiminin verilmemesi önemli bir eksikliktir. Etkin bir İSİG yönetiminin gerçekleştirilebilmesi, bu konudaki eğitim ve bilinçlendirme çabalarının yeterliliği ile doğru orantılıdır. Ayrıca eğitimin verildiği işletmelerde, bazı eğitim konularının eksikliği dikkati çekmektedir.
- *İşletmelerin hiç birinde İSİG konusunda geçmiş dönemlere ilişkin hastalık ve kazalara ilişkin kayıtların ve istatistiklerin tutulmaması en önemli sorunlardan biridir.
- *İşletmelerde son bir yıl zarfında en fazla karşılaşılan meslek hastalıkları romatizmal ve psikosomatik başlıklarında toplanmaktadır. İş güvenliği açısından ise kesikler, çürükler, düşmeler, cilt tahrişler ve küçük yaralanmalar en sık rastlanan iş kazalarıdır.
- *İş kazalarının ortaya çıkmasında işgörenlerden kaynaklanan nedenlerin: dalgınlık / dikkatsizlik, ihmal / tedbirsizlik, önemsemezlik / disiplinsizlik, acelecilik/sabırsızlık ve kendine fazla güvenme olduğu görülmektedir.
- *Yüzeylerin tehlikeli olması ve denetim eksikliği iş kazalarının ortaya çıkmasında iş ortamından kaynaklanan en önemli nedenler arasındadır.

TTİ'de İSİG konusundaki sorunların çözümünde ise aşağıdaki önerilerin dikkate alınması yararlı olacaktır:

a)TTİ, İSİG konusunda kendilerine yol gösterici nitelikte ilke kurallarını belirleyen bir "İSİG Politikası" oluşturmalıdırlar. Bu politika yazılı hale getirilmeli; işletmenin iç ve dış tüm müşterilerine duyurulmalı ve İSİG faaliyetleri bu politikayla uyumlu olacak şekilde yürütülmelidir.

b)TTİ'nin İSİG Politikalarını çalışanlara ve ilgili diğer taraflara iletmede aşağıdaki araç ve yöntemlerden yararlanması, politikanın yayılması ve anlaşılması açısından önemlidir:

-Toplantılar düzenleme

-Eğitim faaliyetlerinin bir bölümü olarak ele alma

-Mektup ve memorandumlar gibi yazılı materyaller kullanma

-İşletme gazetesi ve haber bültenlerini kullanma

-İlan, poster vb. araçları kullanma

-İşletmenin web sayfasında duyurma

c)İşletmelerde İSİG faaliyetlerinin etkin bir şekilde yürütülmesi ve denetlenmesi için İSİG'den sorumlu ve bu konuda yetkili bir birimin oluşturulması gerekir. Ayrıca, bu birim dışında, işletmedeki tüm bölümlerde en az bir kişi İSİG konusunda yetkili ve sorumlu olmalı ve hem bu birimle entegrasyon, hem de birimlerarası koordinasyonun sağlanmasına destek olmalıdır.

d)Tüm TTI'de devamlı çalışan bir "İşyeri Hekimi" bulunmalıdır. Ayrıca, küçük de olsa, en azında: aşağıda sıralanan asgari niteliklere sahip bir "İşyeri Sağlık Birimi" oluşturmalıdır:

*En az bir doktor, bir hemşire ve bir sağlık memuru bulunmalı;

*En az bir muayene odası olmalı;

*Temel tetkikleri yapabilecek küçük bir laboratuvar bulunmalı;

*Pansuman odası olmalı ve

*Tuvalet bulunmalıdır.

e)TTI'de işgören sağlığı ve iş güvenliğine ilişkin risklerin, birimler ya da fonksiyonlar bazında önceden belirlenmesi gerekir. Böylelikle her birimin ya da fonksiyonun kapsamına giren riskleri ortadan kaldırmaya ya da en aza indirmeye yönelik çalışmalar daha sağlıklı biçimde yürütülebilir. Böylece proaktif (önleyici) yaklaşım da sağlanmış olacaktır.

f)TTI de işgören sağlığı açısından en riskli bulunan birimlerde (sırasıyla Mutfak, Kat Hizmetleri, Servis, Teknik Servis ve Fizik Tedavi Üniteleri) bu riskleri ortadan kaldıracak veya en aza indireyecek önlemlerin alınması ve bu konuda eğitim ve bilinçlendirme çalışmalarına, diğer birimlere oranla daha fazla ağırlık verilmesi gerekmektedir.

g)TTI'de iş güvenliği açısından en riskli bulunan birimlerde (sırasıyla Mutfak ve Kat Hizmetleri) bu risklerin neden olduğu kaza ve yaralanmaları ortadan kaldıracak veya en aza indireyecek önlemlerin alınması gereklidir. Bu birimlerde çalışanların bilinçlendirilmesi ve eğitimlerin düzenli olarak verilmesi diğer birimlere oranla daha fazla öncelikli olmalıdır.

h)TTİ'de meslek hastalıkları risklerine ilişkin önlemler konusunda eksiklikler görülmektedir. Bu konuda aşağıdaki ilave önlemler dikkate alınmalıdır:

- Kimyasal maddelerle ilgili olarak: bu maddelerin kullanıldığı ortamların periyodik ölçümlerinin yapılması ve periyodik sağlık kontrolünün yapılması gerekir.
- Fiziksel etkenlerle ilgili olarak: araç-gereç ve makinelerin düzenli bakımları yapılmalı. iş ortamı ve kullanılan ekipman ergonomik biçimde tasarlanmalı ve çalışanların eğitimi ve denetimine ağırlık verilmelidir.
- Biyolojik etkenlerle ilgili en önemli eksiklik hijyen, sanitasyon, strelizasyon ve dezenfeksiyon konularında eğitim yetersizliğidir. Bu konudaki eğitim faaliyetlerine önem verilmelidir.

i)Sosyo-psikolojik etkenlerle ilgili olarak: stres yönetimi çerçevesinde çalışmalar yürütülmeli: düşük motivasyona neden olan etkenler belirlenmeli ve ortadan kaldırılmalı: bunun için ödüllendirme, teşvik ve iletişime ağırlık verilmelidir.

j)Kazalara ilişkin risklerin ortadan kaldırılmasında, personel eğitimleri artırılmalı, kazalara ilişkin kayıt ve istatistikler tutulmalı ve iş güvenliğine uygun hareket eden personel ödüllendirilmelidir.

k)Tüm TTİ'de İSİG risklerinin önlenmesine yönelik prosedürler geliştirilmeli ve personelin bunlara uyumunu sağlayacak önlemler alınmalıdır.

l)İSİG'in sağlanması ve sürekliliği her kademedeki işgörenlerin İSİG konusunda genel ve kapsamlı düzeyde sürekli eğitim ve bilinçlendirilmesiyle mümkün olabilir. Elde edilen bulgular da bu konudaki eksikliğin neden olduğu sonuçları ortaya koymaktadır.

m)İSİG konusunda geçmiş dönemlere ait hastalık, kaza ve yaralanma kayıtları düzenli olarak tutulmalı: bu konuda görev, yetki ve sorumluluklar netleştirilmeli ve gerekli istatistikler çıkartılmalıdır. Bunun yapılması, risk alanlarının ve kazaya eğilimli işgörenlerin belirlenmesi, hastalık ve kazalara neden olan faktörlerin ortaya konması ve yapılan çalışmaların dönemler itibariyle karşılaştırmalı bir analize tabi tutulabilmesi açısından önemlidir.

n)TTİ'de birinci derecede riskli birimler olarak tespit edilen mutfak ve kat hizmetleri birimlerine ayrı bir önem verilmeli: hatta özellikle bu birimlere yönelik İSİG prosedürleri ve programları geliştirilmelidir.

o) İş kazalarının ortaya çıkmasında işgörenlerden kaynaklanan nedenler dikkatle incelenmeli; bu konuda gerek insan kaynakları yöneticileri ile koordinasyon sağlayarak gerekse işgörenler ve gözetimcileri ile görüşmeler yaparak bunlar ortadan kaldırılmalıdır.

p) İş ortamından kaynaklanan iş kazalarının önlenmesinde ise en sık karşılaşılan nedenler çerçevesinde denetimlerin daha etkin hale getirilmesi ve tehlikeli yüzeylere ilişkin önlemlerin alınması gerekmektedir.

SONUÇ

Çalışanların sağlık ve güvenliklerinin korunması TTI'nin öncelikli olarak dikkate alınması gereken konulardan biridir. Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular, yöneticilerin bu konuda duyarlı olduklarını ve İSİG ile ilgili sistemli çalışmalar yürüttüklerini göstermektedir. Ancak TTI'nin temel fonksiyonunun sağlıklı ve güvenilir bir konaklama olduğu, öte yandan özellikleri gereği bu konuda önemli riskler taşıdığı göz önüne alındığında, yapılan çalışmaların daha etkin ve daha çağdaş standartlarda olması gerektiği açıktır.

Tespit edilen yetersizliklerin giderilebilmesinde işletmelerin önünde çeşitli alternatif başvuru kaynakları bulunmaktadır. Öncelikle İSİG yasal mevzuatının ve ilgili yönetmelik ve tüzüklerin dikkatli ve sürekli biçimde incelenmesi gerekir. Ayrıca bu konuda geliştirilmiş uluslararası standartlar, işletmelere yol gösterici niteliktedir. Örneğin ISO 14001 Çevre Yönetim Sistemi Standardı, OHSAS 18001 İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Standardı, SA 8000 Sosyal Sorumluluk Standardı bu konuda izlenebilecek en çağdaş standartlardır. Bunlar arasında özellikle OHSAS 18001 doğrudan doğruya İSİG Yönetimini baz alan bir standart olup; diğerlerinde de İSİG konusu belirli sınırlar dahilinde yer almaktadır. Ek olarak, çağdaş bir yönetim yaklaşımı olan "Benchmarking" yoluyla İSİG konusunda başarılı uygulamaları olan işletmeler belirlenerek, bunlarla kıyaslama yapıp mevcut sistemler iyileştirilebilir.

Son olarak, yöneticilerin İSİG konusuna duyarlılıkla yaklaşması, konuya önem vermesi, bu konuda örnek olması ve yeni gelişmeleri takip etmesi başarılı ve etkili bir İSİG Yönetimi açısından vazgeçilmez bir değer taşır.

Ek-1

Termal Turizm İşletmelerinde İSİG Politikaları

İşletme 1.

İSİG Politikamız: “Personelin konu ile ilgili bilgilendirilmesi, eğitiminin verilmesi, işçi sağlığı ve iş güvenliğini en üst seviyede sağlamak amacıyla uygun ortamın sağlanması, gerekli alt yapının oluşturulması, ilke ve hedeflerin belirlenerek ilgili kuruluşlarla koordineli olarak hayata geçirilmesidir.”

İşletme 2.

İSİG Politikamız; “İSİG Mevzuatına ve Genel Kurallarına, tecrübelerimize, işyerinin konumu ve özelliğine göre uygulamaların geliştirilmesi ile çalışan sağlığının akut ve kronik dönemde korunmasıdır.”

İşletme 3.

İSİG Politikamız; “İşçinin mesai esnasında ve dışında, işe sağlıklı olarak hazırlanması için gereken tüm önlemlerin alınması ile olması muhtemel olaylara karşı eğitim verilmesidir.”

YARARLANILAN KAYNAKLAR

506 Sayılı Sosyal Sigortalar Kanunu

Ahmet AKTAŞ. **Turizm İşletmeciliği ve Yönetimi**. Repromat Matbaacılık, Antalya. 1989.

Aydın ÇEVİRGEN. "Termal Kür Merkezlerinin Rekreatif Amaçlı Gelişimi ve Örnek Bir Uygulama". **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir. 1996.

Bilge GÖKIRMAK. "Bursa İlinde Termal Turizm Potansiyelinin İncelenmesi". **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir. 1997.

Dursun DİNGÖL. **İnsan Kaynakları Yönetimi**. 4.b., Beta Basım Yayım Dağıtım A.Ş., İstanbul. 1999.

İsmail AYDIN. **Açıklamalı Turizm Terimleri Sözlüğü**. Coşkun Matbaası, Aydın. 1990.

İsmet Sabit BARUTÇUGİL. **Turizm İşletmeciliği**, Göz.Geç. 3.baskı. Beta Bas.Yay.Dağ. A.Ş., İstanbul. 1989.

Kadir ARICI. **İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği Dersleri**. Sargın Ofset Ltd.Şti. Ankara. 1999.

Michael ARMSTRONG. **A Handbook of Personnel Management Practice**. 6th. Ed., Kogan Page Ltd., London. 1996.

Murat Selim SELVİ. "Bir Turizm Potansiyeli Olarak Kaplıca Turizminin Değerlendirilmesi Kangal Balıklı Kaplıca Uygulama Çalışması". **Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi**. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Balıkesir. 1996.

Nazmi KOZAK. Meryem Akoğlan KOZAK ve Metin KOZAK. **Genel Turizm İlkeler-Kavramlar**. Gel.4.Baskı. Turhan Kitabevi. Ankara. 2000.

Nüvit GEREK. **İşçi Sağlığı ve İş Güvenliği**. Anadolu Üniversitesi İktisat Fakültesi Ders Kitapları, Yayın No: 24. Cilt: 4. Ünite:1-16. Anadolu Üniversitesi Basımevi, Eskişehir, 1996.

Oya Aytemiz SEYMEN. **Kat Hizmetleri Yönetimi Ders Notları**. Balıkesir Üniversitesi, Balıkesir. 2001.

- Öznur YÜKSEL. İnsan Kaynakları Yönetimi. 2.b.. Ilksan Matbaası. Ankara, 1998.
- Saim ORAL. Osman Avcı KURGUN. Otel İşletmeciliği ve Otel İşletmelerinde Verimlilik Analizleri. Kanyılmaz Matbaası. İzmir. 1999.
- Şenol ÇAVUŞ. "Termal Turizmi ve Sandıklı Turizm Potansiyeli", Turizm Yıllığı 1994. Türkiye Kalkınma Bankası Yayını. Desen Ofset A.Ş.. Ankara, 1994.
- Taner AKYÜZ. "Termal Turizm İşletmelerinde Hizmet Standartlarının Geliştirilmesi ve Sağlık Turizmine Etkileri (Bir Uygulama)". Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. Balıkesir, 1999.
- Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu (TİSK). Çevre ve İşçi Sağlığı İş Güvenliği Ders Notları. Yayın No: 90. Ankara, 1999.